

91566R

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

QUALIFY FOR THE FUTURE WORLD
KĪA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

Level 3 Samoan 2022

91566 Demonstrate understanding of a variety of extended written and/or visual Samoan texts

Credits: Five

RESOURCE BOOKLET

Refer to this booklet to answer the questions for Samoan 91566.

Check that this booklet has pages 2–4 in the correct order and that none of these pages is blank.

YOU MAY KEEP THIS BOOKLET AT THE END OF THE EXAMINATION.

TEXT A: *Avetaavale i le olaga (Driving through life)*

This text contains an elder's advice to young people.

Pe ā e aveina lau ta'avale, e tāua lou usita'ia o tulāfono o le auala ma fa'aalia foi amioga fa'aaloalo. Ia mautinoa lou saogalēmū i luga o le auala e ala i lou usita'ia o fa'ailoilo ma mōlī auala. A'o e fealuai solo fo'i i lenei olaga, e tatau ona e faia le mea lava lea e tasi. Fa'aaloalo i tagata i so'o se mea e te iai, fa'aali iai lou fa'aaloalo iā i latou, ma ia e fa'atāuaina tagata uma e te feiloa'i ma mafuta atu iai i lou olaga. O le ā aveia lea ma mea e fausia ai se si'osi'omaga saogalēmū ma lelei.

Pe ā afe mai i totonu lau ta'avale, e tatau ona e fa'ailoa i tagata o le ā e sau. A'e savali foi i luma o tagata, e tatau ona e fa'apea atu "Tulou".

O le va'aia lelei o lau ta'avale e tāua tele ina ia manaia pea i le va'ai ma ia umi fo'i ona fa'aaogā. E pei lava o taimi tatou te ō ai i le lotu, tatou te manana'o ina ia o tatou aulelei pe ā o'ofu ni ofu talafeagai mo le Aso Sā tatou te mitamita ai lava.

O se aveta'avale e saogalēmū na te va'aia lelei ana uō ma lona āiga, ia nofo se tagata matua i luma e fesoasoani iā te oe a'o e ave le ta'avale. E pei lava fo'i o totonu o lou āiga, ia e fa'amautinoa le saogalēmū o ni mālō asiasi atu, ma ia iai lou loto fiafia e auauna ma lagolago i lou āiga i mea fai.

E pei lava o totonu o le ta'avale, tatou te malaga fa'atasi lava. Pei o le fa'aupuga fa'asāmoa "E lelei le mativa fesāga'i". E ui lava e lē tele ni mea tatou te maua, a'o le itū tāua o le iai fa'atasi i taimi o faigatā. Fa'asoa atu so'o se mea tatou te maua. Foa'i atu fo'i i nisi o mo'omia se fesoasoani.

TEXT B: *O le saofa'iga a matai* (The duties of a matai)

Here is what three people have to say about their duties.

Matai

Tālofa, ua lata ina avea a'u ma matai / ūmia le suafa matai. Ua aloa'ia a'u e le fa'asāmoa e avea ma tā'ita'i o le āiga. Ua ou lagona lava le popole auā o le ā o'u faia tiute o le fa'atūlagaina lelei o mea uma, o le fa'apotopotoina mai ma tu'u fa'atasia o tagata o le āiga, ma logoina le āiga i mea e tutupu mai. E manana'o tagata iā te a'u auā ou te fa'atuatua i mea fai a le āiga. Atonu e mana'omia lo'u su'esu'e atili i le gagana fa'amatai, auā e tatau ona avea lo'u matai ma se fa'ata'ita'iga lelei ma se poutū o le gagana ma le aganu'u fa'asāmoa. Ou te iloa e tatau ona ou faia fa'ai'uga sa'o ma le tonu mo le āiga, 'ae aua le pule sauā i tagata e aunoa ma se alofa.

Ali'i

Tālofa, ua leva ona avea a'u ma ali'i. Ou te lāuga pe āfai o se mea ua talafeagai ona 'ou faia. Fai mai le pese a Talitimu Siō, "Na tōfia e le Atua Sāmoa ina ia pūlea e matai auā o le mana o Lona suafa ua fa'ae'e atu iai. Pe ā o'u lāuga o se ali'i, e tatau ona tautala sa'o i le autū o le fa'amoemoe, 'ae ou te le fa'aogāina fua ni gagana e pei ona faia e le tulāfale pe ā lāuga. Ou te lagonaina lava le lelei o tiute ou te fa'atinoina auā e faigofie lava iā te a'u ona fa'afilēmū ni vevesiga.

Tulāfale

Tālofa. O a'u o le tulāfale ma le fofoga (leo) o le āiga. O a'u o le fofoga o ali'i ma isi ali'i mauāluluga, fa'apea fo'i le nu'u ma le 'aulotu. E fa'apei lava fo'i o le ali'i e fa'atūlaga, fa'amaopopo mai tagata o lona āiga ma feso'ota'i atu fo'i i le āiga. E masani fo'i ona ou lāuga pe ā malaga le āiga po'o le nu'u i isi nofoaga.

TEXT C: *Fefa'asoaiga i le sa'asa'a o le 'ava*
(Opinions about the pouring drop by drop of the 'ava)

Here are three opinions about the pouring of the 'ava.

Glossed vocabulary

Ilamutu guiding spirits

Speaker 1

Ou te manatua lava le taimi muamua na ou vaai ai i le ata i luga o le upega tafa'ilagi i 'ava o feiloa'iga a Samoa. Ou te manatua o tagata uma na auai, ao le'i inuina le 'ava e mua'i sa'asa'a le 'ava i luga o le fola po'o le foloa o le fale po'o le 'ele'ele. A 'o o'u la'itiiti, sa ou fa'apea ifo, pe ua fa'avalevlea pe ua leaga ulu o tagata. Aiseā ua fa'ama'umau ai le 'ava? 'Aiseā ea ua fa'asusū ai le fale? A o ai o le ā tigaina e solo mago?

Ua ou tau maua se tala ma se malamalama'aga i le mafua'aga e ala ai ona faia nei gaioga. E lē o se lē fa'aaloalo, a o le aganu'u ma le māsani a le atunu'u. E manatua ai ilamutu sa fesoasoani ma tā'ita'i se malaga i le ala.

Speaker 2

E tele tala fa'aleaganu'u ua ou fa'alogi iai ma tala ua māfua ai. A o le tala ou te fiafia e fa'amatala i a'u uō ma tagata e le o ni Samoa, o le sa'asa'a o 'āva o se aga faaaloalo. O se fa'ailoga foi o le va nonofo ma le ola fa'aleagaga o tagata Samoa. O le foliga va'aia fo'i lea o le amana'ia ma faamuamua tagata Samoa o le Atua, ina ua latou sa'asa'a le 'ava i le ele'ele ma le talitonuga, ia taumafa ma sa'asa'a muamua mo le Atua.

Speaker 3